

Europese integratie

De Europese Raad van Edinburgh op 11-12 december 1992 heeft de Europese trein terug op de rails gezet. Wat in Edinburgh op het spel stond was niet eens zozeer de oplossing van een groot aantal onderling samenhangende problemen – als een soort kubus van Rubik (John Major) – als wel de bevestiging dat de Europese integratie een onvermijdelijk en onomkeerbaar proces is. De Gemeenschap moest worden bevestigd als een Europees politiek systeem. Sinds de 19de eeuw zijn we vertrouwd met nationale politieke systemen. Het is interessant om na te gaan of aan de vooravond van de 21ste eeuw de Europese Gemeenschap in staat is gebleken een politiek systeem te ontwikkelen dat gelijkwaardig is aan de politieke systemen van haar lidstaten.

Welke functies vervullen de nationale politieke systemen? Daartoe behoren in elk geval:

- de gezaghebbende vaststelling van de na te streven doelstellingen;
- de gezaghebbende mobilisatie van middelen om die doelen te bereiken;
- de toedeling van baten en lasten;
- de integratie van het systeem, dat wil zeggen het ontwikkelen van regels, procedures en instellingen om de politieke processen binnen het systeem te reguleren en beheersen.

Dank zij de ondertekening van het Verdrag van Maastricht zijn de voorwaarden geschapen, waaronder de Gemeenschap de genoemde hoofdfuncties van een politiek systeem kan vervullen.

Door de oprichting van de Europese Unie hebben de lidstaten duidelijk vastgelegd dat zij streven naar "een steeds hechter verbond tussen de volkeren van Europa, waarin de besluiten zo dicht mogelijk bij de burger worden genomen". De felheid van de discussie over de vraag of de Gemeenschap streeft naar een federatie geeft aan hoe belangrijk de vaststelling van dit uiteindelijke doel is.

Bij verdrag hebben de lidstaten zich verplicht gezamenlijk doelstellingen na te streven, die zij ieder voor zich niet zouden kunnen bereiken. Ratificatie van het verdrag door de twaalf lidstaten, langs parlementaire weg of via referendum, verleent de vaststelling van de na te streven doelstellingen het benodigde gezag. Vandaar het eminente belang van de in Edinburgh gevonden oplossing voor het Deense 'nej'. Na de ratificatie van de Europese Akte van 1987 heeft de Gemeenschap de financiële middelen vrijgemaakt voor de "verwezenlijking van het succes van de Europese Akte" (plan-Delors I). Na de ondertekening van het Verdrag van Maastricht heeft de Gemeenschap met het plan-Delors II, de "middelen voor de ambities" van Maastricht verschaft.

De Gemeenschap beïnvloedt in toenemende mate het leven van de Europese burger. Daarom krijgt de discussie over de Gemeenschap ook een steeds sterker politiek karakter. Bij de Europese Akte is expliciet bepaald dat de economische en sociale samenhang van de Gemeenschap verwezenlijkt zou moeten worden door herverdeling van middelen via de structuurfondsen. Het Verdrag van Maastricht roept voorts een nieuw cohesiefonds in het leven. Om met

succes aan de interne markt te kunnen deelnemen en de Economische en Monetaire Unie goed te kunnen voorbereiden, dienen de zwakkere regio's en groepen in staat gesteld te worden zich versneld te ontwikkelen en aan te passen.

Als laatste hoofdfunctie geldt integratie. Het model van de nationale soevereine staat is niet meer toereikend om bewust en effectief vorm te geven aan de toekomst. Intergouvernementele samenwerking staat centraal bij het buitenlandse en veiligheidsbeleid en bij het justitiële en politieke beleid. Supranationaliteit kenmerkt de integratie op het gebied van de interne markt, economie en handel, milieu en onderzoek, cohesie en infrastructuur. De EMU is supranationaal, de EPU intergouvernementeel. De eenheid van de Gemeenschap moet recht doen aan de verscheidenheid van haar lidstaten.

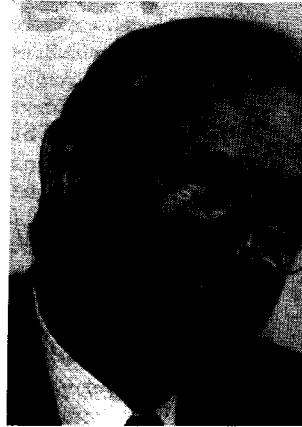
In Edinburgh heeft de Europese Raad derhalve bevestigd wat in Maastricht is afgesproken: de Gemeenschap kan zich ontwikkelen tot een Europese Unie. De vele functies van het Europese politieke systeem zullen vervuld worden op basis van het subsidiariteitsprincipe en met inachtneming van een optimale transparantie.

De integratie van Europa houdt niet op bij de Gemeenschap. Daarom is in Edinburgh afgesproken dat de Gemeenschap kan worden uitgebreid met nieuwe lidstaten en dat zij moet streven naar nauwere samenwerking met andere landen in Europa. De Gemeenschap is open van karakter en haar commerciële en economische macht impliceert een politieke verantwoordelijkheid, die zij in Europa en in de wereld op zich dient te nemen.

Het Verdrag van Maastricht heeft het politieke systeem van de Gemeenschap zodanig kunnen versterken dat het in staat geacht wordt toetreding van nieuwe lidstaten te absorberen en de complexiteit van de daaruit voortvloeiende wetgevings- en besluitvormingsprocedures aan te kunnen.

Een groot probleem blijft echter het ontbreken van voldoende legitimiteit. Ratificatie van het Verdrag van Maastricht is op zichzelf niet voldoende om de noodzakelijke steun voor de Europese integratie te mobiliseren. Versterking van het democratische karakter van de Gemeenschap is een noodzakelijke voorwaarde voor het slagen van de integratie. De huidige weerstand bij een groot deel van de Europese bevolking vloeit voort uit het bestaande democratische tekort.

Als de Europese Gemeenschap als een volwaardig politiek systeem die 21ste eeuw wil binnengaan, dient zij open, heterogeen en democratisch te zijn. Alleen dan vindt de Europese integratie haar werkelijke uiteindelijke zin in de bijdrage die zij levert aan de economische ontwikkeling, de stabiliteit en de veiligheid in Europa en de wereld.

F.H.J. Andries